

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

RAPORT SPECIAL

Alegații de tortură în scopul prelevării forțate
a probelor biologice într-o cauză penală

CAZUL I.I c IGP, PROCURATURA IALOVENI, IP IALOVENI, CML ȘI BPDS „FULGER”

Raportul cu recomandări remis autorităților vizate la 27.12.2024

Informație raportată Avocatului Poporului de instituția penitenciară nr.13-Chișinău: La 06.02.2024, la ora 09:40, în vederea efectuării acțiunii de urmărire penală, din Penitenciarul nr.13 a fost escortat prevenitul I.I., de către angajații poliției. La ora 17:40, la reîntoarcerea în penitenciar, **a fost depistat cu multiple leziuni corporale, declarând că a fost agresat fizic de către angajații BPDS „Fulger”.**

Chișinău, 2024

A P R O B,
Ceslav PANICO
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

avocatul poporului OMBUDSMAN

Autori:

Grigorii LOZAN,

Ex-consultant principal, Direcția prevenirea torturii, Oficiul Avocatului Poporului

Elena PALADII,

Consultantă principală, Direcția prevenirea torturii, Oficiul Avocatului Poporului

Alexandru ZUBCO,

Șef direcție, Direcția prevenirea torturii, Oficiul Avocatului Poporului

Coordonator:

Ceslav PANICO, Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

Lista abrevierilor:

AP	Avocatul Poporului (Ombudsmanul)
OAP	Oficiul Avocatului Poporului
DpT	Direcția prevenirea Torturii OAP
CpPT	Consiliul pentru Prevenirea Torturii
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
IGP	Inspectoratul General al Poliției
IP	Inspectorat de Poliție
OUP	Organul de urmărire penală
DIE	Direcția Inspectare Efectiv
SDE	Serviciul Detenție și Escortă al IGP
BPDS „Fulger”	Brigada de Poliție cu Destinație Specială „Fulger” a IGP
PCCOCS	Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale
ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
P13	Penitenciarul nr.13 Chișinău
CML	Centrul de Medicină Legală
CP	Codul Penal
CPP	Codul de Procedură Penală
CoEDO	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
CtEDO	Curtea Europeană pentru Drepturile Omului
CPT	Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

Informații cu privire la procesul de examinare a sesizării *ex-officio*:

- 1) Avocatul Poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, exercitându-și activitatea în temeiul art.59¹ Constituția Republicii Moldova, Legii nr.52 din 03 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), Principiilor privind statutul instituțiilor naționale pentru drepturile omului (Principiile de la Paris)¹.
- 2) În conformitate cu prevederile pct.8) subpct.5), 6), 7), 14), 15) din Regulamentul de organizare și de funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, aprobat prin Legea nr.164/2015 și art.24 alin.(1) și alin.(2) din Legea nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), a fost dispusă inițierea prezentei investigații (**caz de o importanță socială deosebită – aplicarea torturii**).
- 3) **Metodologia de monitorizare** a cuprins: **documentare din oficiu** prin stabilirea obiectivelor procesului de monitorizare; colectarea, sistematizarea și analiza informațiilor din sursele disponibile; elaborarea și expedierea demersurilor necesare; studierea, sistematizarea și prelucrarea informațiilor prezentate de către PCCOCS, Procuratura raionului Ialoveni, IP Ialoveni, IP Hîncești, BPDS „Fulger”, P13, CML, avocatul I.I, etc; analiza materialelor remise; analiza standardelor internaționale și practicii europene cu privire la drepturile omului/interzicerea și prevenirea torturii/relelor tratamente; analiza legislației pertinente și a regulamentelor interne; analiza doctrinelor, studiilor comparative, practicii și standardelor europene și internaționale; analiza jurisprudenței naționale, etc; precum și **activitatea analitică** încadrată în elaborarea Raportului special.
- 4) **Scopul** lucrării constă în monitorizarea respectării drepturilor și libertăților omului de către autoritățile publice (conform alin.(1) art.1 din Legea nr.52/2014), prevenirea încălcărilor de către acestea, pe parcursul aflării lui în custodia Statului, dar și îmbunătățirea situației la acest capitol.
- 5) **Obiectivele generale** ale procesului de examinare au fost: (a) verificarea acțiunilor/inacțiunilor autorităților publice, persoanelor cu funcții de răspundere de toate nivelurile prin prisma atribuțiilor funcționale, legislației naționale și a standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului în contextul asigurării dreptului la integritate fizică și psihică și protecția victimelor torturii; (b) identificarea problemelor de sistem, care au dus la pretinsa încălcare a drepturilor omului; (c) formularea recomandărilor către autorități și persoanele cu funcții de răspundere în vederea îmbunătățirii situației și (d) informarea despre rezultatele investigației.
- 6) **Obiectivele specifice** au fost: (i) respectarea garanțiilor împotriva torturii conform art.3 CoEDO, (ii) respectarea modului de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant prin prisma legislației naționale, dar și (iii) monitorizarea investigațiilor efectuate de către autorități pe acest caz.
- 7) **Perioada cercetării** a fost cuprinsă între 07 februarie – 30 noiembrie 2024. Raportul a fost desfășurat cu racordare la obligațiile și drepturile specifice ale Avocatului Poporului (Ombudsmanul). Constatările sunt efectuate pe baza informației prezentate de către autoritățile interpellate și a informațiilor prezentate și comunicate de avocatul părții vătămate. Aceste date au fost suficiente procesului de monitorizare.
- 8) Prezentul Raport special pretinde a fi unul obiectiv, critic și conform standardelor de monitorizare specifice Instituției Ombudsmanului. Constatările Ombudsmanului nu afectează în vreun mod independența organelor procuraturii, sistemului polițienesc și de expertiză medico-legală, or intenția Ombudsmanului este de a contribui la asigurarea drepturilor și libertăților omului, la îmbunătățirea

¹ Adoptate prin Rezoluția Adunării Generale nr.48/134 din 20 decembrie 1993

activității și sprijinul activității instituțiilor publice în prevenirea torturii și altor forme de abuz.

9) **Totodată, Avocatul Poporului somează repetat: -**

- **angajații poliției** (indiferent de funcție) să înceteze imediat și necondiționat orice faptă de abuz, supunere la tortură/ rele tratamente față de orice persoană aflată în custodie, privată de libertate sau reținută și să execute ordinele / indicațiile contrare drepturilor și libertăților fundamentale;
- **procurorii** - să se abțină de orice faptă de abuz asupra preveniților/ învinuiților și de a dispune ordine/ indicații verbale/ scrise privind supunerea la acte de tortură/ intimidare a primilor; în special, să asigure o examinare promptă, rapidă, echidistantă asupra tuturor cauzelor de tortură cu asigurarea protecției victimelor;
- **experților legiști** – să evite executarea indicațiilor verbale ale procurorilor, angajaților poliției ce afectează independența actului de expertiză judiciară, siguranța și libertatea persoanelor supuse expertizelor sau alte influențe necorespunzătoare în procesul de examinare a victimelor torturii.

10) **Orice disconsiderare a prezentului Raport, a opiniilor și constatărilor Ombudsmanului vor fi calificate ca acte de imixtiune și ingerință în activitatea Avocatului Poporului. Or, art.3 alin. (4) a Legii nr.52 din 03 aprilie 2024 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), prevede că „Imixtiunea în activitatea Instituției Avocatul Poporului, ignorarea intenționată de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile a sesizărilor și recomandărilor Avocatului Poporului, precum și împiedicarea sub oricare formă a activității acestuia atrag după sine răspunderea în conformitate cu legislația”.**

Contextul examinării sesizării *ex-officio*:

- 11) La 07 februarie 2024, ANP și P13 au informat oficial Avocatul Poporului (Ombudsmanul) precum că la **06 februarie 2024**, prevenitul I.I. (31 ani), a fost escortat din Penitenciarul nr.13 pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală, iar când a fost reîntors în locul de detenție, pe corpul acestuia au fost depistate leziuni corporale în regiunea genunchiului drept, cotului drept, regiunea lombară dreapta, hemitoracelui stâng anterior și regiunea radio-carpiană bilateral. Referitor la proveniența vătămarilor I.I. a comunicat că a fost agresat fizic de către angajații BPDS „Fulger”.
- 12) De menționat că, alte autorități implicate (de exemplu IGP, CML, etc.) nu au informat Avocatul Poporului (Ombudsmanul) despre pretinsul caz de tortură, iar din informațiile prezentate de ANP, aparent, această situație a sugerat problematica respectării drepturilor persoanelor plasate în custodia statului, inclusiv încălcarea art.3, 5 și 6 ale CoEDO.
- 13) În acest context, la propunerea Direcției prevenirea torturii, Avocatul Poporului (Ombudsmanul) a dispus inițierea prezentei investigații, fiind expediate demersuri autorităților vizate, prin care s-a solicitat prezentarea informațiilor cu privire la caz. Sesizarea nu este inițiată la cererea vreunui participant în speță. Autoritățile sesizate au remis materialele solicitate.
- 14) Suplimentar, la 26 noiembrie 2024, avocatul lui I.I. a depus o plângere la Oficiul Avocatului Poporului privind abuzurile admise față de I.I. de instituțiile vizate, refuzul inițierii urmăririi penale de organele procuraturii, lipsa independenței organelor de drept, admiterea de falsuri și tăinuirea intenționată a faptelor de organele procuraturii și poliție, falsificarea raportului de expertiză medico-legală, etc.
- 15) În conținutul raportului, vom utiliza inițialele persoanelor vizate, având în vedere neafectarea mersului urmăririi penale și respectarea principiului nevinovăției.

Circumstanțele cazului:

- 16) Din informațiile prelucrate, constatăm că I.I. a fost plasat în P-13 pentru executarea măsurii preventive – arestul preventiv, fiind învinuit de comiterea mai multor infracțiuni grave².
- 17) La 06 februarie 2024, I.I. a fost escortat de la P-13 spre Judecătoria Hâncești, sediul Ialoveni de SDE al IP Hâncești în vederea prelungirii măsurii preventive la demersul procurorului delegat V.B din 01 februarie 2024³. Astfel, în ședință închisă, judecătorul desemnat cu atribuțiile judecătorului de instrucție, N.D din cadrul Judecătoriei Hâncești (sediul Ialoveni) a dispus mandatul de prelungire a duratei arestării preventive nr.16-15/24 a învinuitului I.I pe un termen de 30 zile, cu plasare imediată la P-13. La ședință au fost prezenți procurorul V.B, avocatul V.C și învinuitul I.I.
- 18) Pentru aceeași zi, de către OUP al IP Ialoveni au fost planificate acțiuni de urmărire penală pentru executarea mandatului judecătoresc cu nr.11-8/2024 și 11-9/2024 din 19 ianuarie 2024 privind autorizarea efectuării acțiunii de urmărire penală, **prelevarea silită a mostrelor biologice de sânge și salivă** pentru cercetarea comparativă de la învinuiții recunoscuți în calitatea dată în cauzele penale, aflați în arest, în scopul elucidării tuturor circumstanțelor comiterii infracțiunilor⁴.
- 19) Astfel, prevenitul I.I. a fost escortat de SDE a IP Hâncești către Secția pentru prelevarea probelor biologice din cadrul CML din mun.Chișinău, str. V. Korolenko 8, fiind „însoțit” de patru angajați din cadrul BPDS Fulger, procurorul V.B și angajați ai IP Ialoveni.
- 20) Din materialele cauzei, observăm că această redirectionare către CML a avut loc *în lipsa* avocatului lui I.I. Potrivit avocatului lui I.I., ...după emiterii încheierii de prelungire a arestului preventiv, procurorul V.B, le prezintă ambilor, în sala de judecată, un mandat judecătoresc din 19 ianuarie 2024 privind autorizarea prelevării forțate a probelor biologice de sânge și salivă. Prevenitul I.I și apărătorul său, au obiectat imediat împotriva acesteia, pe motiv că „nu există un cadrul legal privind prelevarea probelor biologice”.
- 21) Potrivit încheierii P-13 pe faptul depistării leziunilor corporale la deținutul I.I din 07 februarie 2024, observăm că I.I., a fost escortat către CML la ora 09.40 la 06 februarie 2024 și reîntors înapoi în aceeași zi, la ora 17.40 la P-13, dar cu leziuni corporale, precum *distrugerea recentă a unui menisc, leziunea postraumatică meniscului medical genunchi drept (extras din fișa medicală nr.8295 a DCMU al IMSP IMU) și excoriație superficială regiunea cotului drept, regiunea lombară dreapta. Contuzia hemitoracelui stâng anterior. Hiperemie circulară regiunea radiocarpiană bilateral după aplicarea cătușelor*. Deținutul I.I a declarat că a fost agresat fizic de către angajații BPDS „Fulger”. Materialul acumulat a fost expediat în adresa Procuraturii mun. Chișinău, of. Centru.
- 22) Potrivit explicației angajatului SDE al IP Hâncești, V.V, depuse pe numele șefului P-13 privitor la circumstanțele reînțoarcerii deținutului I.I cu leziuni în penitenciar, acesta a menționat în explicația scrisă, precum că, cităm *...la întoarcere în P-13 l-am predat pe I.I, cu fractură la picior, cu examinarea de la urgență*. V.V, a reconfirmat că deținutul I.I avea fractură la picior obținută la sediul CML.
- 23) Potrivit explicației I.I, depusă pe numele șefului P-13 la 06.02.2024, cităm ...

eu, I.I pe data de 06.02.2024 am fost escortat la prelungire 30 zile după prădlene mau luat Echipa și cu procurorul și mau dus la Spitalul Centrul medicină legală, Am ajuns acolo am fost deasila, să dau

² Ordonanța de punere sub învinuire din 08.11.2023, emisă de procurorul delegat în Procuratura r-I Ialoveni, V.B, la cauza penală nr.20234401..

³ Ordonanța de aducere silită din 05.02.2024 al OUP Ialoveni

⁴ Raportul șefului IP Ialoveni, A.B, din 02.02.2024, executor șef al SUP a IP Ialoveni, I.I

sînge eu am scris refuz ei a și mau bătut am avut lovituri în pînțe, în și meu rupt să piciorul drept! Semnează I.I. În explicația suplimentară din 07.02.2024, I.I. a susținut că ...la 06.02.2024 aproximativ la orele 08.30 Am fost escortat în sec primire-predare a penitenciarului 13 Chișinău la escorta de poliție Ealoveni. Careva leziuni sau mă simțeam rău nu am avut, Ulterior, după ședința de judecată a sediul J. Ialoveni, aproximativ la ora 10.30 am fost urcat în mașină a fost procurorul, și doi angajați ai poliției din Ialoveni. Mau condus la Sp. Din mun. Chișinău, strada Corolenco și meu declarat trebuie să depun Analiză, sînge, spută. Am declarat verbal și în scris că mă refuz. Astfel, angajații de poliție fulger în număr de 4 Meau aplicat forța în diferite procedee și am primit lovituri cotul, piciorul mi l-au rupt capul, la cap toate loviturile leam primit în ecinta spital de pe strada Corolenco. Ulterior mau transportat la spitalul de urgență undi miau acordat asistență medicală. După care mau adus la p13 Chișinău, semnează I., 07.02.2024.

- 24) Din explicațiile lui I.I. depuse în timpul examenului psihiatric clinic și examenului psihologic din 14.03.2024, cităm următoarele:

pe 10.10.2023 eu am fost acasă, au venit seara „Fulger”, au făcut percheziție la domiciliu meu, mi-au spus că sunt bănuț în comiterea mai multor furturi. Am fost reținut și apoi arestat timp de 4 luni, m-am aflat în Penitenciarul-13, pe 14.02.2024 am fost eliberat. La moment sunt în arest la domiciliu. ... pe 6 februarie 2024 am fost escortat din Penitenciarul-13 pentru prelungirea arestului, apoi cu „Fulger” am fost dus la Centrul de Medicină Legală pentru a preleva sînge și salivă, m-au ținut într-un cabinet și mi-au spus că trebuie să dau probe biologice, eu am refuzat, am fost dus înapoi în mașină. Aproximativ o oră am stat în mașină, apoi au venit colaboratorii de poliție din Ialoveni și procurorul V.B., care gestiona ancheta, apoi m-au dus înapoi în același cabinet, mă impunea procurorul să dau probe, eu am refuzat, spuneam sunați avocatului, ei nu au dreptul...Apoi m-au luat mai mulți mascați cu forța, mă puneau să dau analize, eu nu vroiam, opuneam rezistență. Atunci primul m-a lovit procurorul cu pumnul în regiunea pieptului din dreapta, mascații mi-au strâns cătușele prea tare, mascații au vrut să mă lege de scaun, m-a lovit cineva din mascații cu genunchiul în piciorul drept, în regiunea genunchiului. După asta încă o dată m-a pălit, eu le spuneam – ce faceți!, ei mă țineau de cap, de gât, am fost pălit la frunte, eu strigam că mi-au rupt piciorul. După asta m-au târât în mașină și m-au lăsat în pace, eu strigam, chemam scoraia, apoi m-au dus la spitalul de urgență, mi-au pus piciorul drept în ghips. Timp de 25 zile am fost în ghips, m-au dus înapoi la Penitenciarul-13. Pe 14.02.2024 Curtea de Apel a revocat arestul preventiv și am fost plasat în arest la domiciliu.. După 6 februarie mă doare capul, nu pot dormi, mă doar în regiunea pieptului, somnul cu întreruperi. Sunt indignat de comportamentul mascaților și a procurorului., nu sunt vinovat, nu sunt implicat în comiterea furturilor, în perioada când a comis cineva furturi eu nu am fost în țară, i-am arătat pașaportul...”.

- 25) Potrivit fișei de examinare medicală nr.8295 a DCMU al IMSP IMU observăm diagnosticul lui I.I., la plecare din DCMU „distrugerea recentă a unui menisc, Leziunea postraumatică meniscului mîinii drepte”. Data adresării: 06.02.2024, ora 15.28. Data externării: 06.02.2024, ora 17.02.
- 26) Din nota informativă prezentată de expertul judiciar A.P., rezultă că I.I. a refuzat colectarea probelor biologice: cităm:

„[...] persoanelor li s-a adus la cunoștință consecințele în cazul refuzului colectării probelor biologice legate de imposibilitatea soluționării întrebărilor înaintate în cadrul expertizei medico-legale și li s-a solicitat semnarea refuzului informat. Acest fapt a fost menționat în procesele verbale de colectare a

mostrelor. Totodată, **am explicat reprezentanților organelor de drept posibilitatea prezentării în calitate de mostre a unor obiecte de uz personal, ce au fost în contact direct cu corpul persoanei (muc de țigară, gumă de mestecat, lenjerie de corp, periută de dinți, etc.), materialul biologic de pe care la fel ar putea servi în calitate de mostre pentru comparație.** Ulterior, la indicațiile procurorului V.B. prin coordonare cu conducerea CML, fiind asigurați că învinuiții vor fi imobilizați, iar specialiștilor le va fi asigurat accesul la persoane pentru colectarea mostrelor necesare, dar și informați că pentru colectarea silită a probelor nu este nevoie de consimțământul persoanei, învinuiții au fost repetat aduși în secție pentru colectarea mostrelor în mod silit în baza mandatelor judecătorești în aceeași zi. [...]”⁵

27) La fel, din răspunsul CML către OAP din 11 iunie 2024, se menționează că

[...prelevarea forțată nu presupune aplicarea forței fizice, doar se explică persoanei că este limitat în dreptul său de ași exprima acordul benevol. În cazul persoanei I.I nu s-a aplicat forța fizică în cadrul CML. Dânsul a fost escortat, iar persoanele din escortă doar au asigurat securitatea angajaților CML, așa cum I. era agresiv. În cadrul CML au fost aduși și alte persoane spre prelevarea probelor biologice și s-au prelevat probe, fără consimțământul persoanei, adică i s-a explicat că i se limitează acest drept, dar nu s-a aplicat forța fizică. Prelevarea forțată este determinată de fapt prin limitarea dreptului la consimțământul benevol, prin încheierea instanței. Nimeni din angajații CML nu a aplicat forța, tratamente inumane sau degradante, nici nu a fost martor la astfel de acțiuni. Din aceste considerente nici nu a fost declarate astfel de acțiuni, nici nu a fost examinat cet. I.I.]”⁶.

28) Într-un demers către Avocatul Poporului și Procuratura Generală din 09 februarie 2024, CML menționa următoarele:

așa cum dânsii erau agresivi și imprevizibili, s-a solicitat de la procurorul pe cauză o securitate în procedura de prelevare. Angajații CML au încercat să preleve probele biologice, respectându-se integritatea și demnitatea persoanei, însă, unul din ei categoric a refuzat, ba mai mult, a făcut un „show gândit”, ne-a amenințat, se izbea de diferite obiecte în tentativa de autoprovocare a leziunilor, ulterior să pretindă la acțiuni de tortură, rele tratamente sau ceva de felul.

29) Din rapoartele angajaților BPDS „Fulger” rezultă că aceștia au aplicat forța fizică pentru imobilizarea lui I.I. în vederea asigurării prelevării probelor biologice, în timp ce acesta era încătușat, însă nu i-au cauzat leziuni corporale intenționate. Extras din raportul unui angajat al BPDS „Fulger”.

⁵ Nota informativă a expertului judiciar A.P nr.202401E din 08.02.2024

⁶ Răspunsul CML nr.202401E06821 din 11.06.2024 la demersul Avocatului Poporului.

forțată pe scaun a învinutului pentru a-l pune la dispoziția medicului în poziția solicitată, însă acesta s-a împotrivit puternic și s-a poziționat prin smuncire într-un genunchi astfel încât nu s-a reușit imobilizarea învinutului pe scaun. [...] Ulterior, **a fost repetat aplicată forța fizică în vederea imobilizării pe scaun** a învinutului I.I., însă din motiv că acesta se împotriva și împingea cu spatele masa din biroul medical nu s-a reușit imobilizarea forțată pe scaun. Ultimul striga la personalul medical că el nu dorește și amenința persoanele prezente ca nimeni să nu se atingă de el în vederea prelevării forțate fără avocatul său. La câteva minute distanță, după ce **i-am explicat personal în repetate rânduri că avocatul său a refuzat să fie prezent la acțiunea de prelevare programată anterior, de către angajații BPDS „Fulger” prezenți a fost aplicată forța fizică în vederea imobilizării cu spatele la perete** pentru a-i fi accesibilă fruntea pentru tiftonare. Concomitent, medicul specialist implicat în acțiunea de prelevare a atenționat, că reieșind din isteria agresivă a învinutului, cât și faptul că acesta este prea violent fizic și verbal, să încetăm acțiunea de prelevare a probelor. [...]”.

- 32) *În speță*, observăm o tentativă de tănuire vădită și mușamalizare din partea subiecților speciali a cazului ce conține elementele faptei de tortură **„maltratarea în exces în scop de prelevare forțată a probelor biologice și de pedeapsă asupra persoanei ce s-a opus unui proces abuziv de prelevare, inclusiv în lipsa unor garanții cu cauzarea de suferințe puternice”**. Deși, obligați conform legii, cu atribuții de neadmitere a torturii, și de raportare a acesteia, toți actorii implicați au luat o poziție coordonată de a evita să o facă și de a pasa responsabilitatea pe acțiunile victimei. Înțelegem că victima rămâne singură în fața unui întreg sistem public, care are suficiente pârghii de a combate orice declarații ale acesteia. Iar, garanțiile transpuse în materia penală și procesual-penală sunt inefficiente. Pe cealaltă parte, garantul supravegherii legalității, în cazul dat, procurorul a fost actorul principal în comiterea ilegalității. Ceilalți actori acționat direct și indirect *uitând* despre drepturile omului și scopul urmăririi penale, etc.

Asigurarea garanțiilor împotriva torturii/relelor tratamente

- 33) Trei drepturi ale persoanelor reținute de poliție sunt considerate de CPT ca având o importanță deosebită: dreptul la notificarea detenției către o terță parte (un membru al familiei, un prieten, o altă rudă), dreptul de a avea acces la un avocat și dreptul de a solicita examinarea medicală de către un doctor ales (suplimentar față de orice examinare medicală realizată de un doctor chemat de autoritățile polițienești).⁷
- 34) Mai concret, CPT în cel de-al 2-lea Raport general [CPT/Inf (92) 3], a atenționat că **dreptul de acces la avocat în timpul custodiei**, pe lângă dreptul de a notifica către o terță despre detenție și dreptul de a solicita examinarea medicală de către un doctor ales, **constituie una dintre cele trei garanții fundamentale împotriva relelor tratamente aplicate deținuților**, care trebuie aplicate de la începutul privării de libertate, indiferent de cum sunt acestea descrise în sistemul legal în cauză (de exemplu: arestare, etc.).⁸
- 35) Este regretabil să constatăm, că în acest caz, organul de urmărire penală, inclusiv procurorul, a admis efectuarea unei acțiuni de urmărire penală forțate, cu o persoană ținută în stare de arest preventiv și învinuită de săvârșirea mai multor infracțiuni grave, fără a-i asigura dreptul la apărare. Or, potrivit art.69

⁷ [raport-anual-de-activitate-2018-1.pdf \(ombudsman.md\)](#) pag.48

⁸ <https://rm.coe.int/1680696a3f> pct.36)

CPP⁹ participarea apărătorului în cadrul procesului penal **este obligatorie în cazul în care învinuitul este ținut în stare de arest ca măsură preventivă sau i se incriminează o infracțiune gravă.**

- 36) De altfel, problematica asigurării dreptului la apărare în timpul reținerii/arestării preventive a fost evidențiată de către Consiliul pentru Prevenirea Torturii încă în raportul anual de activitate din anul 2018, când a constatat cazuri în care la poliție se petrec acțiuni de urmărire penală (audieri) cu persoanele plasate în custodie fără a li se asigura dreptul la apărare.¹⁰ Deci, constatăm că există, în continuare, riscul ca persoanele reținute de poliție sau plasate în arest preventiv să fie supuse torturii, tratamentului inuman sau degradant, în contextul în care nu li se asigură pe deplin dreptul de acces la avocat.
- 37) În speță, prevenitul I.I. prin refuzul de a preleva probele biologice, de fapt, și-a manifestat dezacordul cu acțiunile „ilegale” ale organului de urmărire penală, care a purces la efectuarea acțiunilor de urmărire penală fără a-i asigura dreptul la apărare, decât nu a dorit să coopereze cu organele de drept. Însă, autoritățile în loc să se conformeze legii și să asigure prezența apărătorului, au purces abuziv la efectuarea acțiunii, inclusiv cu aplicarea forței fizice, doar ca să își atingă, cu orice scop, rezultatul dorit.
- 38) În general, nu este clară această atitudine, deoarece potrivit expertului judiciar în calitate de mostre puteau fi folosite anumite obiecte de uz personal, ce au fost în contact direct cu corpul persoanei (muc de țigară, gumă de mestecat, lenjerie de corp, periuță de dinți, etc.), materialul biologic de pe care la fel ar putea servi în calitate de mostre pentru comparație¹¹. Deci, este evident că pentru prelevarea probelor biologice există metode nonviolente, care exclud aplicarea forței fizice. Astfel, **se creează impresia că, prin aceste acțiuni forțate și abuzive, prin implicarea forțelor speciale, acțiunea de prelevare forțată a probelor biologice, în modul în care a fost executată, a avut drept scop intimidarea, inducerea temerii și crearea presiunii asupra prevenitului I.I., cu scopul ca această să își recunoască vinovăția în comiterea infracțiunilor care i se impută și să depună anumite declarații favorabile anchetei, fapte care în viziunea Avocatului Poporului, întrunesc elemente de tortură.**
- 39) Anume pentru a exclude aceste dubii, CPT susține că **pentru a fi pe deplin eficient, dreptul de a avea acces la un avocat trebuie garantat încă de la începutul privării de libertate.** Or, perioada imediat următoare privării de libertate este cea în care riscul intimidării și maltratării fizice este cel mai ridicat, în deosebi când persoana nu recunoaște vinovăția imputată, iar autoritățile nu pot prezenta probe în vederea susținerii acesteia, de aceea ca **o măsură de siguranță împotriva maltratării (diferită de mijloacele de a asigura un proces corect), este esențial ca avocatul să se afle în prezență fizică directă cu deținutul.** Acesta este singurul mod de a putea face o evaluare fizică și psihologică corectă a stării persoanei în cauză.¹²
- 40) Avocatul Poporului (Ombudsmanul) reamintește autorităților¹³ despre exigența respectării drepturilor omului, în deosebi celor plasate în custodia Statului, inclusiv cu respectarea garanțiilor împotriva torturii. Or, potrivit abordării bazate pe drepturile omului obligația primară de respectare a drepturilor omului îi revine Statului.

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143537&lang=ro# alin.(1) pct.3) și 4)

¹⁰ <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2023/11/raport-anual-de-activitate-2018-1.pdf> pag.49

¹¹ Vezi pct.14) din prezentul raport.

¹² Extras din cel de-al 21-lea Raport general al CPT, publicat în 2011 ” Accesul la un avocat ca mijloc de prevenire a maltratării” <https://rm.coe.int/16806ccd1f>

¹³ <https://ombudsman.md/post-document/aplicarea-armei-de-foc-asupra-unui-mijloc-de-transport-de-catre-agentii-de-politie-la-ialoveni-2/> pct.30)

Respectarea modului de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor acte de tortură, tratament inuman sau degradant la poliție

- 41) Potrivit *Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratamentelor inumane și degradante* aprobat prin Ordinul comun nr.77 (Procuratura Generală) (*în continuare Regulament*) polițiștii (...) au obligația de a raporta procurorului toate cazurile de tortură, tratament inuman sau degradant care le-au devenit cunoscute în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau în afara acestora. La fel, polițiștii sunt obligați să comunice necondiționat procurorului, (...), toate cazurile aplicării forței fizice, mijloacelor speciale sau a armei din dotare, indiferent de urmările survenite, cu întocmirea și **expedierea imediată, dar nu mai târziu de 24 ore, a rapoartelor** scrise ale persoanelor care au aplicat forța fizică, mijloacele speciale sau armele de foc.¹⁴
- 42) Este de menționat, că, în cazul dat au fost implicați **4 polițiști din cadrul BPDS „Fulger”, care au depus rapoarte** privind aplicarea forței fizice față de I.I., **angajați ai Serviciului detenție și escortă din cadrul IP Hîncești, care la fel au depus rapoarte** despre informație referitoare la leziunile comunicate/depistate asupra prevenitului I.I. și angajați din cadrul IP Ialoveni. Potrivit răspunsului¹⁵ șefului IP Ialoveni cazul a fost raportat de procuror, de aceea s-a epuizat obligativitatea raportării și înregistrării informației ce conține pretinse acte de tortură, tratament inuman sau degradant de către polițiști, ceea ce contravine normelor indicate la punctul precedent.
- 43) **De asemenea, evidențiem caracterul tardiv al raportării informației către procuror.** Deși, rapoartele angajaților poliției sunt considerate a fi întocmite în termen – în data de 07 februarie 2024 (cazul a avut loc la 06 februarie 2024), însă în procuratura mun. Chișinău, oficiul Centru, inclusiv la PCCOCS, rapoartele polițiștilor au fost înregistrate abia la 13 februarie 2024, adică peste 7 zile de la comiterea pretensei fapte, ceea ce poate afecta grav eficacitatea investigațiilor. Or, reacționarea cu promptitudine este necesară din momentul în care a devenit cunoscută o informație despre un caz de tortură, tratament inuman sau degradant, îndeosebi la faza inițială a acestor investigații.
- 44) În acest sens, Avocatul Poporului (Ombudsmanul) recomandă organele de forță ca **informația despre pretinse acte de tortură, tratament inuman sau degradant să fie raportată procurorului imediat, dar nu mai târziu de 24 ore, așa cum prevede expres Regulamentul sus-menționat.** Altfel spus, rapoartele angajaților poliției trebuie să ajungă la procuror în interiorul termenului de 24 ore de la eveniment, ca acesta să dispună imediat investigarea cazului și neadmiterea pierderii sau deteriorării probelor.
- 45) Avocatul Poporului (Ombudsmanul) reamintește subiecților Regulamentului despre respectarea cu strictețe a prevederilor enunțate *supra*, inclusiv despre faptul că aceste informații urmează a fi expediate și Instituției Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (OAP). Or, aceasta constituie o garanție împotriva torturii/relelor tratament, în deosebi asupra persoanelor aflate în custodia statului, dar și protecția angajaților care recurg la aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc în procesul exercitării atribuțiilor de serviciu.

¹⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=44302&lang=ro pct.7) și pct.9)

¹⁵ Informație prezentată la demersul OAP

Deficiențe în activitatea Centrului de Medicină Legală

- 46) *Primo*, Ombudsmanul dezaprobă orice atac asupra experților judiciari sau intimidare în activitatea Centrului de Medicină Legală și susține independența experților judiciari față de părțile procesului, dar și respectarea garanțiilor acestora. Or, potrivit legii activitatea de expertiză judiciară se desfășurează fără nici o imixtiune. Totodată, respectarea drepturilor și libertăților a expertizatei, trebuie să constituie o prioritate majoră în procesul efectuării expertizei, mai ales în cazul când se impune necesitatea prelevării probelor biologice prin metode invazive.
- 47) Legea nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar¹⁶ conține un șir de garanții pentru persoanele supuse expertizei benevole și silite, mecanisme de protecție pentru experții judiciari, principiile expertizei judiciare, drepturi ale conducătorului instituției ce pot fi interpretate prin analogie și în cazurile similare speței în special în relațiile cu solicitările poliției/procurorului.
- 48) Avocatul Poporului (Ombudsmanul) recomandă **CML și experților judiciari, ori de câte ori există situații de imixtiune/presiune în activitatea sa sau pericol de încălcarea a drepturilor omului să nu recurgă la efectuarea anumitor acțiuni sau, după caz, să suspende procedura până la clarificarea situațiilor care pot afecta procedura și persoanele implicate**, atitudine care urma să fie luată și în cazul examinat.
- 49) Despre caz, Avocatul Poporului (Ombudsmanul) a fost informat și de către CML, la 09 februarie 2024, printr-un comunicat în care a expus circumstanțele pretinsului act de tortură, tratament inuman sau degradant în privința lui I.I. Anexat a fost prezentată și nota informativă depusă de către expertul judiciar în care este relatate amănunțit faptele comise. Din nota informativă mai deducem că *în momentul încercării de a fi imobilizat de către reprezentanții BPDS „Fulger”, prevenitul I.I. a refuzat, a devenit agresiv și a opus rezistență*. Deci, este evident că **excesul de forță din partea angajaților BPDS „Fulger” a fost aplicată în sediul CML, chiar în prezența expertului judiciar**, așa cum de altfel susțin poliștii, procurorul și victima.
- 50) Pe de altă parte, printr-un răspuns din 11 iunie 2024, șeful CML neagă toate faptele indicate mai sus. Potrivit documentului: citez „...În cazul persoanei I.I. nu s-a aplicat forța fizică în cadrul Centrului de Medicină Legală... Nimeni din angajații CML nu a aplicat forța, tratament inuman sau degradant, nici nu a fost martor la astfel de acțiuni, din aceste considerente nici nu a fost declarate astfel de acțiuni și nici nu a fost examinat I.I.”. **Coroborând cele indicate, observăm o contradicție esențială între informațiile declarate inițial și cele prezentate ulterior**. Astfel, se creează impresia mușamalizării cazului sau distorsionării faptelor care au avut loc. Anume acest risc necesită implicare promptă a procurorului în examinarea pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. Ceea ce a fost omis în cazul dat.
- 51) Reamintim CML despre obligația de a notifica în scris, în cel mult 24 ore, organele procuraturii despre orice persoană adusă de poliție, alte instituții publice și private ce exercită funcții publice, asupra căreia a fost aplicată forța fizică, mijloacele speciale sau arma de foc, persoane la care sunt depistate leziuni corporale obținute în instituție urmare a acțiunilor/inacțiunilor agenților publici sau alte informații ce conțin pretinse acte de tortură, tratament inuman sau degradant, inclusiv cu titlul de mecanism de protecție al experților judiciari. Această formă de raportare trebuie realizată și către Oficiul Avocatului Poporului cu titlu de informare și mecanism suplimentar de protecție al angajaților CML. Informația prezentată la orice etapă trebuie să fie cât mai obiectivă și reală.

¹⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132473&lang=ro

- 52) Referitor la caz, CML susține că **prelevarea forțată nu presupune aplicarea forței fizice**, doar se limitează dreptul persoanei de a-și exprima consimțământul asupra prelevării probelor biologice, dar totodată, în cazul investigat, a permis agenților poliției să fie prezenți la prelevarea probelor biologice, pentru a imobiliza forțat expertizatul I.I.
- 53) *In concreto*, „forțat” nu înseamnă - făcut prin violență, cu efort deosebit.
- 54) În opinia noastră, în general, nu este clară, necesitatea și justificarea prezenței polițiștilor într-un număr atât de mare, inclusiv patru angajați ai forțelor speciale din cadrul BPDS „Fulger”, cu cagule pe cap, în momentul realizării unei proceduri ordinare de către expertul judiciar. Ori poate anume prezența persoanelor „neautorizate” la efectuarea acțiunii respective și lipsa apărătorului au constituit cauza agresivității lui I.I., iar expertul judiciar, inclusiv conducerea CML trebuiau să prevadă și să excludă aceste circumstanțe, care de fapt au făcut imposibil procesul de prelevare a probelor biologice.
- 55) În acest sens, CML trebuie să adopte metodologii clare, proceduri operaționale standard care să reglementeze procedura de prelevare forțată a probelor biologice, modalitatea de executare, protecția experților/ expertizatului, necesitatea implicării altor persoane, inclusiv proceduri nonviolente, etc. Ombudsmanul este de părerea că, chiar și atunci când se impune necesitatea efectuării unei acțiuni silite, autoritățile trebuie să întreprindă toate măsurile, primordial cele cu caracter nonviolent, pentru a nu dăuna nejustificat și în toate cazurile să asigure respectarea tuturor drepturilor persoanei, inclusiv împotriva maltratării. O soluție ar fi amânarea sau suspendarea procedurii silite, precedată de explicarea drepturilor persoanei, despre conținutul mecanismului de prelevare și efectele asupra integrității fizice sau psihice. Notăm totuși că această procedură nu trebuie să fie realizată în prezența personalului polițienesc, procurorului sau al forțelor speciale și în lipsa părții apărării.
- 56) Standardele CPT privind examinarea medicală a persoanelor reținute, prevăd că toate examinările medicale a persoanelor reținute/ deținute urmează a fi realizate doar de personalul medical în lipsa angajaților poliției/ organelor legii, inclusiv pentru a evita formele de intimidare, imixtiune, etc¹⁷. Actul medical, în sine este unul protector și nu invers. In concreto, procedura prelevării urmează a fi realizată în conformitate cu Standardele CPT de referință, fiind practic identice.
- 57) Ombudsmanul înțelege că experții judiciari au putut fi intimidați de procuror și poliție în vederea realizării mandatului judecătoresc și că această procedură trebuia realizată în grabă. Din aceste considerente (fie din altele necunoscute Avocatului Poporului) procesul de prelevare silită a fost afectat, în special din motivul intimidării experților judiciari *primo* de procuror și poliție. La fel, este important ca experții judiciari să manifeste atitudine de sprijin persoanelor supuse expertizei (mai ales în cazul celor forțate). Or, atunci când persoana observă că expertul nu este întocmai independent și imparțial, de cele mai dese ori, devine necooperantă și agresivă, în semn de protest sau nemulțumire.
- 58) *De jure*, experții judiciari sunt independenți față de ordonatorul expertizei judiciare, față de părțile din procesul judiciar, precum și față de alte persoane interesate de rezultatul expertizei judiciare. Activitatea de expertiză judiciară se desfășurează fără nici o imixtiune. Exercitarea de presiuni asupra expertului judiciar în timpul desfășurării activității de expertiză judiciară cu scopul de a influența emiterea raportului de expertiză și concluziile acesteia este inadmisibilă și atrage răspundere juridică conform legii. La fel, expertiza judiciară se efectuează în conformitate cu principiile legalității,

¹⁷ <https://rm.coe.int/16806cea28>

respectării drepturilor și libertăților persoanei, independenței expertului, obiectivității și plenitudinii cercetărilor, confidențialității, imparțialității și echității¹⁸.

- 59) În continuare, art.25 (1) a Legii 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar prevede că *[...La examinarea persoanei supuse expertizei pot fi prezente persoanele care au acest drept conform legislației de procedură. Prezența altor persoane la efectuarea expertizei este permisă doar cu consimțământul persoanei examinate și cu acordul scris al ordonatorului expertizei]*. Legea specială conține un șir de garanții pentru persoanele supuse expertizei benevole și silite, mecanisme de protecție pentru experții judiciari, principiile expertizei judiciare, drepturi al conducătorului instituției ce pot fi interpretate prin analogie și în cazurile similare speței în special în relațiile cu solicitările poliției/ procurorului.
- 60) Observăm în continuare o mențiune despre „*refuzul avocaților desemnați de a participa la procesul de prelevare a mostrelor*”. Standardele internaționale și legislația națională interzic apriori realizarea activităților procesuale în lipsa apărării, or dreptul la asistență juridică este o garanție suplimentară împotriva torturii și un drept fundamental al persoanei aflate în custodia Statului. CML trebuie să aibă în vedere acest aspect, și să refuze ulterior executarea încheierii judecătorești, dacă nu sunt asigurate garanțiile de apărare, interpret, informare, etc.
- 61) În particular, Avocatul Poporului recomandă CML și experților judiciari, ori de câte ori există asemenea situații să suspende procedura de până la disponibilitatea persoanei de a intra în contact cu expertul; să evite prezența poliștilor în momentul realizării atribuțiilor propriu-zise, decât dacă nu există pericol real și iminent (deși, personalul medical trebuie să fie privit de pacienți ca personal de sprijin) pentru a nu admite realizarea cu forța a procedurilor. Mai ales, că I.I se afla în stare de arest preventiv, și putea fi asigurată prezența într-o altă zi. Or, legea 68/2016 oferă și posibilitatea internării persoanei, atunci când expertiza nu poate fi realizată imediat.
- 62) Atenție, Legea 68/2016 nu prevede „imobilizarea persoanelor” pentru prelevare. De aceea, observăm că acțiunile angajaților poliției pot fi privite ca abuz și rele tratamente. Iar, experții CML ar trebui să nu încurajeze abuzurile poliției față de persoane și instituția CML. Mai mult, Legea 68/2016 interzice restrângerea drepturilor persoanei supuse expertizei, violență, amenințare sau alte metode ilegale. Apropos, toate aceste acțiuni au fost prezente în caz. În special, Legea 68/2016 garantează dreptul persoanei de a depune cereri, demersuri și formula plângeri. Or, în speță, acest drept nu a fost asigurat nici de CML, nici de poliție sau procuror.

Rezultatul investigării cazului

- 63) Curtea Europeană în jurisprudența sa a menționat că „*ancheta privind acuzații de rele tratamente trebuie să fie riguroasă. Acest lucru înseamnă că autoritățile trebuie să depună eforturi serioase pentru a afla ce s-a întâmplat și nu trebuie să se bazeze pe concluzii pripite sau nefondate pentru a închide cercetările sau ca fundament pentru deciziile acestora*”.¹⁹

¹⁸ Art.4, 7, Legea 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132473&lang=ro#

¹⁹ CtEDO, Cauza Assenov și alții împotriva Bulgariei, pct.103

- 64) Respectiv, procuraturii îi revine obligația pozitivă să investigheze în cadrul unei anchete penale de valoare circumstanțele cazului, obiectiv și sub toate aspectele. Or, competența de a examina cazurile ce conțin alegații de tortură, tratament inuman sau degradant îi revine în exclusivitate Procuraturii.
- 65) Pe de altă parte, în scopul asigurării unei investigații prompte, obiective, complete și sub toate aspectele a pretinselor fapte de tortură, tratament inuman sau degradant, în paralel cu procesul penal inițiat de Procuratură, autoritatea publică, în care activează persoana față de care se pretinde că a săvârșit fapta, are obligația de a iniția o anchetă de serviciu²⁰. **Deci este cert, că IGP/MAI trebuie să investigheze în cadrul unei anchete de serviciu circumstanțele acestui caz.**

a) Obiecții cu privire la procesul penal

- 66) Potrivit informației prezentate de către PCCOCS, procesul penal pe faptul pretinselor acțiuni de tortură a fost înregistrat la 13 februarie 2024, în baza plângerii lui I.I. Este regretabil să constatăm că, deși pretinsa faptă a fost comisă la data de 06 februarie 2024, în prezența mai multor polițiști, care aveau obligația de a raporta imediat, astfel încât procurorul în termen de 24 ore să pornească investigațiile, procesul penal a fost pornit abia peste 7 zile în temeiul plângerii victimei. Susținem ideea că autoritățile ar trebui să demonstreze rolul pro activ în investigarea și combaterea actelor de tortură, tratament inuman sau degradant.
- 67) În aceeași ordine de idei, atragem atenția și asupra inacțiunilor procurorului V.B., care fiind prezent la acțiunea de urmărire penală în desfășurare, fiind reprezentantul organului abilitat cu atribuții de examinare și combatere a cazurilor de tortură, tratament inuman sau degradant, nu a întreprins nici o acțiune în vederea pornirii imediate a procesului penal și demarării acțiunilor de urmărire penală necesare, care nu sufereau amânare, iar tergiversarea inițierii procesului de investigare poate duce la distrugerea probelor²¹. Or, expertiza judiciară în vederea stabilirii stării fizice putea fi efectuată chiar și la data de 06 februarie 2024, iar necesitatea efectuării imediate a acestei expertize derivă din stabilirea cât mai obiectivă a gradului de gravitate a leziunilor corporale cauzate victimei, ceea ce constituie un element important pentru calificarea corectă a faptei drept infracțiune. La fel și audierea victimei, a martorilor se recomandă a fi efectuată cât mai curând posibil pentru a nu se uita/omite anumite detalii importante pentru examinarea obiectivă a cazului.
- 68) Mai mult, **potrivit art.6 (3) a Legii nr.3/2016 cu privire la procuratură, Procurorul este obligat (c) să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în exercitarea atribuțiilor sale; (j) să întreprindă măsuri în vederea denunțării și înregistrării tuturor încălcărilor de lege care i-au devenit cunoscute în exercițiul funcției sau în afara acesteia.** Urmare, procurorul V.B. avea obligația să acționeze în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale lui I.I., să stopeze practicile abuzive și să denunțe și înregistreze încălcările de lege, ceea ce în opinia noastră nu ar fi îndeplinit.
- 69) **Ombudsmanul consideră că investigarea infracțiunilor date în competența procurorului trebuie să fie efectuată de procuror imediat și fără a tergiversa procesul din cauza anumitor motive subiective, inclusiv de la faza incipientă a procesului penal, pentru a asigura obiectivitatea, imparțialitatea și promptitudinea examinării pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.**

²⁰ Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratamentelor inumane și degradante, pct.32)

²¹ A se vedea pct.35) din raport.

- 70) Pe caz, **la 28 februarie 2024**, procurorul din cadrul PCCOCS, a dispus pornirea urmăririi penale, în baza temeiului rezonabil de comitere a infracțiunii prevăzute la art.166¹ alin.(4) lit.c) CP, adică tortura, săvârșită de 2 sau mai multe persoane.
- 71) Deși, după părerea noastră, nu este un volum mare de acțiuni de urmărire penală care erau necesar de a fi efectuat în cazul dat, cele mai urgente și rezonabile fiind: audierea victimei, martorilor, bănuților, efectuarea expertizei judiciare, ridicarea și examinarea înregistrărilor video și documente, etc., cu regret constatăm că până la data de 17 iunie 2024, pe cauza penală dată nu era nici o persoană recunoscută și audiată în calitate de bănuț sau învinuit, deși victima indică direct asupra persoanelor care i-au cauzat leziunile, iar despre înregistrările video efectuate în momentul săvârșirii pretensei fapte penale, procurorul a aflat abia la 06 iunie 2024, în rezultatul audierii unui martor. Reamintim că fapta a fost comisă în data de 06 februarie 2024. În viziunea Ombudsmanului astfel de cazuri ar trebui să fie prioritare și analizate mai cu interes și rapiditate.
- 72) Anume din acest aspect, de cele mai multe ori termenul „rezonabil” de examinare a unei cauze penale pornite în temeiul comiterii infracțiunii prevăzute la art.166¹ CP este deseori depășit și evident efectul punitiv pentru aceste infracțiuni nu mai este actul și important, ceea ce constituie un impediment în combaterea torturii, tratamentului inuman sau degradant. Or, problema impunității pentru actele de tortură a fost identificată de către Avocatul Poporului (Ombudsmanul) încă în Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2022²², constatând că durata medie de judecare a unei cauze de tortură și rele tratamente este de 6 ani (cea mai mică de 1 an și cea mai mare de 11 ani), de aceea procurorul ar trebui să accelereze urmărirea penală pentru a nu admite tergiversarea nejustificată a examinării acestor cauze penale.
- 73) Ombudsmanul reamintește despre necesitatea reacționării cu promptitudine la investigarea și examinarea cazurilor de tortură, tratament inuman sau degradant, în scopul asigurării unui proces echitabil, eficient și obiectiv, în scopul eradicării complete din instituțiile publice a fenomenului torturii. Or, aceasta ar constitui un mecanism eficient în protecția și reabilitarea victimelor torturii/relelor tratamente, care de obicei fac parte din grupul persoanelor vulnerabile, iar procuratura trebuie să acorde atenție sporită și prioritate față de aceste persoane, inclusiv prin aplicarea măsurilor de protecție și/sau examinarea în termeni cât mai restrânși a cauzelor pentru repunerea lor în drepturile și libertățile afectate.
- 74) Spre uimire, cumulativ la probele directe ce indică asupra unor acte de tortură, la 20 august 2024, procurorul în PCCOCS, V.G, dispune **clasarea urmăririi penale DIN MOTIV CĂ ÎN CAUZA PENALĂ NU ESTE BĂNUIT SAU ÎNVINUIT** și există circumstanța prevăzută la art.275, pct.3 din Codul de procedură penală – **FAPTA NU ÎNTRUNEȘTE ELEMENTELE INFRACTIUNII.**
- 75) Urmare, prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana din 22 noiembrie 2024 a fost admisă plângerea depusă de avocatul lui I.I și declarată nulitatea ordonanței emise de procurorul în PCCOCS, V.B din 20.08.2024 privind refuzul în pornirea urmăririi penale, cu obligarea procurorului de a lichida încălcările admise. Încheierea este cu drept de atac la Curtea de Apel Chișinău.

²² <https://ombudsman.md/post-document/raport-privind-respectarea-drepturilor-si-libertatilor-omului-in-republica-moldova-in-anul-2022/> pag.67

b) Eșecul expertizei judiciare psihologice asupra victimelor torturii și imparțialitatea experților

- 76) Efectuarea expertizei judiciare este obligatorie pentru constatarea stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratament inuman sau degradant²³. Aceasta, la rândul lor, constituie la fel un mecanism de protecție și compensare, datorită faptului că prin expertiza judiciară poate fi stabilit prejudiciul cauzat și respectiv pot fi dispuse măsurile de protecție corespunzătoare.
- 77) Însă, dacă pentru stabilirea vătămarilor corporale, este de ajuns ca acestea să fie fixate de către un specialist, iar expertiza judiciară poate fi făcută ulterior în baza documentelor medicale, totuși Ombudsmanul este de părere că leziunile corporale urmează să fie stabilite cu celeritate de către expertul judiciar medico-legal pentru a stabili cât mai obiectiv și pe deplin starea fizică a persoanei. Pe de altă parte prejudiciul moral, atingerea adusă intereselor matrimoniale, rețrăirile care victima le-a simțit în momentul săvârșirii infracțiunii sunt și mai greu de stabilit, mai ales dacă victima este prezentată expertului judiciar peste mult timp de la eveniment. În ambele cazuri procuratura trebuie să pună victima la dispoziția expertului judiciar pentru examinare imediat, din momentul ce a fost identificată.
- 78) În cazul examinat, deși plângerea victimei I.I. a fost depusă la 7 februarie 2024, iar procesul penal pornit la 13 februarie 2024, procurorul a dispus efectuarea expertizei complexe medico-legale și psihiatrico-psihologice în condiții de ambulatoriu, prin ordonanță, abia la 21 februarie 2024, care a fost înregistrată la CML la 23 februarie 2024, iar **victima I.I. a fost prezentată la examenul psihiatric clinic și psihologic la 14 martie 2024, adică peste aproximativ 40 zile de la fapta săvârșită în privința lui**, ceea ce evident îngreunează stabilirea prejudiciului moral cauzat acesteia prin infracțiune.
- 79) În baza ordonanței procurorului a fost emis raportul nr.202435A0168/29-BIEJ/202404X0035-CML din 26 aprilie 2024. Nu este clar din ce cauză raportul de expertiză judiciară este datat cu 26 aprilie 2024, însă a fost înregistrat în secretariatul CML abia la 22 mai 2024 și ridicat de către ordonator la 27 mai 2024. CML ar trebui să aibă un mecanism clar de informare a ordonatorilor despre executarea raportului de expertiză judiciară, astfel încât să nu admită ridicarea acestuia în decurs de 30 zile de la întocmire, dar imediat, pentru a nu fi tergiversat procesul penal.
- 80) Textul raportului de expertiză judiciară conține informații despre declarațiile lui I.I. date în calitate de victimă, în calitate de parte vătămată, rapoartele procurorului și a polițiștilor referitor la caz, alte informații despre fapta săvârșită și informațiile obținute de la expertiză în timpul examenului psihiatric clinic și examenului psihologic. Ombudsmanul consideră că dubla interviuare a victimei asupra faptei care a fost săvârșită în privința lui îl face să rețrăiască același emoții și dureri pe care le-a suportat în momentul săvârșirii infracțiunii, de aceea recomandă autorităților să evite audierea/interviurarea repetată a victimelor torturii în măsura în care acest lucru este posibil, pentru a nu admite revictimizarea persoanei. Or, scopul expertizei este de a stabili prejudiciu fizic și moral care i-a fost cauzat victimei, dar nu ce s-a întâmplat de fapt sau dacă acesta spune adevărul.
- 81) La fel, opinăm că raportul de expertiză psihologică s-a axat mai mult pe contraargumentarea poziției victimei torturii (I.I.) și nu invers. O evaluare psihologică ar trebui să cuprindă alte aspecte ce conțin trăirile simțite de o victimă și nu pe faptul „minte victima sau nu”. Se creează o aparență de neîncredere față de eficiența unei asemenea expertize de evaluare psihologică, pe care nici procurorul nu o poate

²³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143537&lang=ro# art.58 alin.(5¹), art.143 alin.(1) pct.3¹) și art.147 alin.(1¹) CPP

utiliza în cadrul procesului penal. Aceste fapte, cumulativ analizate ar putea avea efect și din perspectiva respectării dreptului la un proces echitabil (art.6 CoEDO).

- 82) Un alt aspect ce ridică semne de întrebări privind **imparțialitatea, dubla loialitate și un potențial conflict de interese** din partea experților CML, se observă în cadrul celor trei procese de: prelevare forțată; examinare medico-legală și examinare psihiatrico-psihologică. Toate aceste acțiuni procesuale au fost dispuse instituției în care *ar fi avut loc actul de tortură*. Ombudsmanul observă că ordonatorul expertizelor nu a ținut cont de aceste aspecte destul de importante pentru un proces penal eficient. Mai mult, nici CML nu și-a declarat abținere.

c) Lipsa anchetei interne și reacția IGP

- 83) În speță, IGP, ca și în alte rapoarte speciale ale Ombudsmanului a avut o poziție rezervată față de activitatea Avocatului Poporului.
- 84) În acest context, **Avocatul Poporului (Ombudsmanul) reamintește IGP-ului despre obligația sau necesitatea de raportare a cazurilor de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armei de foc de către angajații poliției (indiferent de consecințele survenite), precum și despre toate situațiile de atac și maltratare a angajaților poliției din partea persoanelor cu care intră în contact în termen de cel mult 24 ore, pentru a putea interveni în limitele competenței și a asigura respectarea drepturilor omului, care intră în contact cu polițiștii, dar și angajații Poliției, care în pofida atribuțiilor ce le revin aplică forța fizică, mijloacele speciale sau arma de foc.**
- 85) În altă ordine de idei, accentuăm că pct.32) din *Regulamentul cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratamentelor inumane și degradante* statuează asupra obligației autorității publice, în care activează persoană în privința căreia se pretinde că a săvârșit fapta de tortură, de a iniția o anchetă de serviciu, în paralel cu procesul penal inițiat de procuratură. Însă, potrivit informației prezentate de către BPDS „Fulger” și susținută de către IGP²⁴, „...nu au fost identificate careva temeiuri de inițiere a anchetei de serviciu, ca urmare a rapoartelor depuse de către angajați...”.
- 86) Evident, această omisiune îngreunează și mai mult investigația pe acest caz. Or, ancheta de serviciu se desfășoară în scopul asigurării unei investigații prompte, obiective, complete și sub toate aspectele a pretinselor fapte de tortură, tratament inuman sau degradant și trebuie să înceapă imediat după înregistrarea și transmiterea informației despre pretinsele fapte de tortură, tratament inuman sau degradant către procuratură, iar despre rezultatul anchetei de serviciu urmează să fie informat procurorul care investighează pretinsa faptă de tortură, tratament inuman sau degradant, fapt ce a fost omis de către autoritatea publică.
- 87) **Altfel spus, prevederile Regulamentului nu dau oportunitate autorității publice de a decide asupra inițierii sau nu a anchetei de serviciu ci impune obligația a investiga circumstanțele cazului într-o procedură internă.**
- 88) Mai concret, în acest caz, ancheta de serviciu **urma să dea răspuns și să clarifice circumstanțe importante, precum scopul și necesitatea, dar și proporționalitatea intervenției forțelor speciale din**

²⁴ Răspunsul BPDS „Fulger” din 11 aprilie 2024 cu nr.34/15-432, la demersul OAP
Răspunsul IGP din 02 iulie 2024 cu nr.34/14-2487, la demersul OAP

cadrul BPDS „Fulger”, a legalității și temeiurilor aplicării forței fizice, alte circumstanțe²⁵, astfel încât angajații poliției să nu fie utilizați ca pârghii de abuz, ci ca organe de protecție.

- 89) În acest sens, **Avocatul Poporului (Ombudsmanul)** reamintește IGP-ului despre obligația de a iniția ancheta de serviciu de fiecare dată când persoanele care activează în această instituție se pretinde că a au comis fapte de tortură, tratament inuman sau degradant, iar în scopul asigurării obiectivității și transparenței urmează să decidă asupra oportunității delegării atribuțiilor privind demararea și investigarea anchetelor de serviciu asupra acțiunilor/inacțiunilor angajaților poliției - Direcției Inspectare Efectiv a IGP.²⁶ Or, potrivit pct.34) din Regulament ancheta de serviciu se efectuează de către o comisie creată ad-hoc sau de către subdiviziunea competentă de a organiza și efectua controale de serviciu privitor la comiterea de către angajați a acțiunilor ilegale.
- 90) Trebuie să amintimă că, CPT prevede câteva criterii pentru investigațiile eficiente. Este deja un principiu bine conturat că investigațiile eficiente, capabile să ducă la identificarea și pedepsirea celor responsabili de maltratări, sunt esențiale pentru a da o semnificație practică interzicerii torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane ori degradante. Investigațiile trebuie să fie **independente, complete, amănunțite, prompte și îndeajuns de rapide**. În plus față de criteriile menționate mai sus, necesare unei anchete eficiente, trebuie să existe și un element suficient de consistent de **observație publică a anchetei** sau a rezultatelor ei, pentru asigurarea tragerii la răspundere și în practică, nu numai în teorie²⁷.
- 91) Observații expuse supra nu reprezintă un moft al Ombudsmanului ci mai degrabă o reamintire autorităților despre respectarea angajamentelor și standardelor de drepturile omului.

Constatările Avocatului Poporului (Ombudsmanului)

Problematica asigurării dreptului la integritate fizică și psihică a persoanei, interzicerea aplicării torturii ori tratamentelor inumane sau degradante garantat de art.1, 3 și 13 CoEDO	Obligația pozitivă de interzicere a torturii, precum și obligația procesuală ține de investigarea oricăror alegații de tortură și rele tratamente, în conformitate cu articolul 3, 13 CoEDO, coroborată cu obligația generală a statului în temeiul articolului 1 din Convenție de a „<i>recunoaște oricărei persoane aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile definite în Convenție</i>”. Aceasta impune în mod implicit că trebuie să existe o investigație oficială efectivă atunci când persoanele au fost supuse torturii în împrejurări suspecte, de un agent al statului sau alți reprezentanți ai entităților publice. Art. 3 CoEDO stipulează că „<i>nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante</i>”. Convenția interzice, în termeni absoluți, tortura și tratamentele inumane ori
---	--

²⁵Potrivit pct.37) din Regulament, în cadrul anchetei de serviciu se examinează: cauzele și condițiile care au generat presupusa faptă (pregătirea profesională insuficientă, necunoașterea sau încălcarea prevederilor actelor normative, impunerea acumulării indicilor statistici mai mari în activitate, indicațiile ilegale ale superiorului etc.); conduita persoanei în privința căreia este demarată ancheta, atât până, cât și după comiterea faptei; gradul de eficiență a activității și de corespundere a acesteia funcției deținute, etc.

²⁶ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2023/09/Raport_special_arma-de-foc-mijloc-de-transport_laloveni_FINAL_19.09.23_pe-site_semnat.pdf pag.19)

²⁷ <https://rm.coe.int/16806cd085>

	degrandante. Atunci când unei persoane îi sunt cauzate leziuni corporale, în timp ce se află în detenție sau sub un alt control al poliției, orice astfel de leziune va crea o prezumție puternică că acea persoană a fost supusă maltratării (<i>a se vedea Cauza Bursuc v. România, nr.42066/98 din 12 octombrie 2004</i>). Ține de sarcina Statului să dea o explicație plauzibilă despre circumstanțele în care au fost cauzate leziunile, neîndeplinirea căreia ridică o chestiune clară în temeiul articolului 3 al Convenției (<i>a se vedea Selmouni v. France, nr.25803/94, 1999-V</i>). La fel, Curtea reamintește că atunci când o persoană face afirmații credibile că a fost supusă unor tratamente contrare art. 3 CoEDO de către poliție sau alți agenți ai statului, prevederile acestui articol, citite în contextul obligației generale a statului impuse de art.1 a Convenției, impun efectuarea unei investigații oficiale efective. O astfel de investigație ar trebui să permită identificarea și pedepsirea persoanelor responsabile. CtEDO²⁸, în jurisprudența sa, stipulează că atunci când o persoană se confruntă cu agenți ai forțelor de ordine, utilizarea forței fizice, față de aceasta, atunci când comportamentul său nu o impune în mod strict necesar, aduce <u>atingere demnității umane</u> și constituie, în principiu, violarea art.3 din Convenție. În cazul în care o persoană este luată în custodia poliției în stare satisfăcătoare de sănătate, dar este vătămată în momentul eliberării sale, Statul trebuie să furnizeze o explicație plauzibilă cu privire la modul în care aceste leziuni au fost provocate, în caz contrar apărând o problemă clară în baza art. 3 din Convenție. În plus, în cazul în care evenimentele respective se află în totalitate sau în mare parte în cunoștința exclusivă a autorităților, vor apărea prezumții puternice cu privire la leziunile apărute în timpul acestei detenții. În asemenea situații, Guvernului îi revine sarcina probei, de a oferi o explicație satisfăcătoare și convingătoare, prezentând dovezi care ar pune la îndoială evenimentele invocate de către victimă. În lipsa unei astfel de explicații, Curtea poate trage concluzii care ar putea fi nefavorabile pentru Guvern. Acest lucru este justificat de faptul că persoanele aflate în custodia poliției sau ale unei autorități similare se află într-o poziție vulnerabilă, iar autoritățile au datoria de a le proteja. În plus, în scopul protejării integrității fizice și psihice, „<i>Statele nu doar trebuie să se abțină de la provocarea relelor tratamente, dar și să adopte/întreprindă măsuri preventive, necesare pentru a asigura integritatea fizică, psihică și bunăstarea persoanelor private de libertate.</i>” (CtEDO, cauza Mouisel v. Franța, 2002) În pct. 10 al rezoluției nr.72/163 din 19 decembrie 2017, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a accentuat, în mod special, obligația statelor
--	--

²⁸Cauza Mîțu vs R. Moldova (cererea nr.23524/14).

	<i>de a întreprinde măsuri prioritare, decisive și efective, necesare prevenirii actelor de tortură, tratamentelor și pedepselor inumane sau degradante.</i> În raportul său din 2020, Comitetul european pentru prevenirea torturii a reiterat recomandarea sa autorităților din Republica Moldova să-și continue eforturile de combatere a relelor tratamente a persoanelor deținute de către polițiști și să rămână vigilenți la orice informații care indică rele tratamente. CPT specifică că ar trebui de reamintit ofițerilor de poliție că, orice formă de maltratare a persoanelor deținute este ilegală și inacceptabilă, și va fi pedepsit în consecință²⁹. În această ordine de idei este evident că temei de aplicare a „forței fizice” în privința lui I.I. nu a existat, or ultimul nu a depus rezistență din simplul motiv că nu dorește să preleve probele biologice. Mai degrabă această opunere a fost un semn de protest pentru a-și revendica drepturile sale și anume dreptul la apărare, fapt ce rezultă din plângerea lui, confirmată și de către procuror și polițiștii implicați. Deci, constatăm că reprezentanții Statului nu au întreprins măsuri în vederea respectării dreptului la apărare lui I.I., care este o obligație stabilită prin lege, însă au purces la maltratare excesivă pentru a-și atinge cu orice scop obiectivul, ceea ce vine în contradicție cu art.3 CoEDO. Astfel, concluzionăm că procurorul, angajații Poliției și ai CML, în acest caz, nu au ținut cont de valorilor protejate la art.3 CoEDO și art.24 din Constituția Republicii Moldova, ceea ce constituie o încălcarea gravă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, dar și contravin atribuțiilor Poliției prevăzute la art.18 alin.(1) din Legea nr.320/2012³⁰, conform căruia „<i>poliția apără viața, integritatea corporală, sănătatea și libertatea persoanei, proprietatea privată și publică, alte drepturi legitime ale persoanei și comunității [...]</i>” și principiilor de activitate a Poliției consacrate la art.4 din aceeași normă. În altă ordine de idei, constatăm că polițiștii din cadrul IP Ialoveni, angajații BPDS Fulger și procurorul din cadrul Procuraturii r-I Ialoveni, V.B. au acționat cu scopul de a <u>intimida sau a face presiune asupra învinutului I.I.</u>, pentru a depune anumite declarații sau a-și recunoaște vinovăția în comiterea infracțiunii incriminate, care de altfel el nu o recunoaște, inclusiv l-au supus <u>la pedeapsă</u> cu scopul de al determina să se supună prelevării biologice, cât și pentru refuzul de a subordona cerințelor lor, care nu erau legale. Or, însăși caracterul disproporțional al acțiunilor efectuate ne permită să concluzionăm că subiecții speciali sus-menționați în acest caz nici nu au încercat să aplice alte măsuri nonviolente, dar au purces direct la aplicare forței fizice, ceea ce aparent constituie acte de tortură. Procurorul de caz, a agresat fizic pe I.I cu scopul ca acesta să-i
--	---

²⁹ <https://www.coe.int/ro/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-moldovan-response-to-the-report-on-the-2020-visit>

³⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120699&lang=ro

	îndeplinească solicitările ilegale. Prin această acțiune ce conține elementele unui act de tortură în formă clasică, procurorul ar fi încurajat acțiunile abuzive ale angajaților BPDS Fulger să recurgă la exces de forță cauzându-i lui I.I. fractură de picior și alte dureri puternice pe corp. În opinia noastră aceste indicii sunt suficiente pentru aleagațiile de tortură. Comportamentul necooperant și de protest al lui I.I. a fost generat anume din neprofesionalismul angajaților poliției, procurorului și angajaților CML. Prin neinițierea cauzei penale pentru infracțiunea de „tortură”, autoritățile tolerează și tăinuiesc această crimă gravă și creează un act al injustiției față de toate persoanele ce pot/ sunt sau au fost victime ale formelor de abuz și tortură. Toate standardele internaționale și naționale indică expres obligația dispunerii cauzei penale, eficiența, promptitudinea, legalitatea procesului penal pe cazurile de tortură. Zeci de hotărâri ale CtEDO au condamnat în timp, Republica Moldova pentru eșecul investigațiilor și admiterea actelor de tortură. Cazul lui I.I. – poate fi conduce la următoarea condamnare.
Problematica asigurării dreptului la un proces echitabil din perspectiva art.6 CoEDO	Potrivit Convenției europene și legislației penale și procesual-penale, probele obținute prin tortură/ rele tratamente asupra acuzatului nu pot fi folosite și sunt nule. Utilizarea într-un proces penal a unor elemente de probă obținute printr-o măsură considerată contrară art.3 al Convenției ridică întotdeauna îndoieli serioase cu privire la echitatea procedurii, chiar dacă faptul că au fost admise ca probe nu a fost decisiv pentru o condamnare. Într-un șir de cauze, Curtea s-a expus că utilizarea unor mijloace de probă materiale adunate în urma unor acte de tortură privează în mod automat procedura de echitate în ansamblul său și încalcă art.6 al Convenției. Spre exemplu, în cauza Jalloh c Germaniei (MC nr.54810/00), Curtea a notat că art.3 din Convenție consacră un drept absolut. Acest drept fiind absolut, nu ar putea fi pus la balanță cu alte interese cum ar fi gravitatea infracțiunii ce face obiectul anchetei sau interesul general de a se efectua urmărire penală efectivă. În speță, observăm că colectarea mostrelor a avut loc prin forme excesive de maltratare și abuz ce poate constitui „tortură” și pot afecta celeritatea procesului penal și dreptul la un proces echitabil.
Problematica asigurării dreptului de acces la avocat a persoanelor reținute/arestate preventiv	Dreptul de acces la avocat constituie o garanție împotriva relelor tratamente aplicate deținuților, care trebuie aplicate de la începutul privării de libertate, indiferent de cum sunt acestea descrise în sistemul legal în cauză. Potrivit legislației procesual penale participarea apărătorului în cadrul procesului penal este obligatorie în cazul în care învinuitul este ținut în stare de arest ca măsură preventivă sau i se incriminează o infracțiune

	gravă. În speță, contrar prevederilor enunțate, organul de urmărire penală, a admis efectuarea unei acțiuni de urmărire penală forțate, cu o persoană ținută în stare de arest preventiv și învinuită de săvârșirea mai multor infracțiuni grave, fără a-i asigura dreptul la apărare, iar ca rezultat a obținut leziuni corporale din partea agenților de poliție implicați. Ombudsmanul îndeamnă că chiar și atunci când se impune necesitatea efectuării unei acțiuni silite, autoritățile trebuie să întreprindă toate măsurile, primordial cele cu caracter nonviolent, pentru a nu dăuna nejustificat persoanei și în toate cazurile să asigure respectarea tuturor drepturilor persoanei, inclusiv împotriva maltratării. Ombudsmanul este indignat de faptul omiterii intenționate de către procuror a părții apărării în cadrul acțiunilor de urmărire penală. Or, acest aspect este inadmisibil.
Problematica autorizării ridicării mostrelor pentru cercetare comparativă de către instanța de judecată	În vederea asigurării procesului și scopului urmăririi penale, instanța poate dispune autorizarea silită a măsurilor procesuale. Totuși, examinarea mandatului judecătoresc nr.11-8/2024 din 19 ianuarie 2024 desprinde un șir de deficiențe/ încălcări privind autorizarea acestei proceduri forțate. Mandatul judecătoresc conține referințe la șirul de cauze penale și nu prevede niciun argument ce ar indica asupra necesității efectuării prelevării forțate și motivele pentru care a fost decisă forțarea prelevării în schimbul unei alte alternative. Autorizarea respectivă a fost în lipsa avocatului și a părții supuse prelevării forțate. Este neclar, cum instanța a asigurat respectarea drepturilor persoanelor în proces, fără audierea lor și prezentarea obiecțiilor, drepturi elementare într-un proces penal. Nu este clar, cum instanța a ajuns la concluzia că doar mostrele biologice de sânge și salivă sunt suficiente pentru cercetarea comparativă și în general, ce presune mecanismul de cercetare comparativă și care este interconexiunea cu alte probe biologice. <i>De principiu</i>, articolul 3 al CoEDO nu interzice, ca atare, recurgerea la o procedură medicală contrar voinței suspectului, cu scopul de a obține probe. Totuși, orice recurgere la o intervenție medicală forțată trebuie să fie justificată în mod convingător de circumstanțele factuale ale unui anumit caz. Acest fapt era variabil, în special, atunci când procedura urmărea prelevarea din corpul unei persoane a unei probe reale privind infracțiunea de care era suspectată aceasta (<i>Cauza R.S c Ungaria (65290/14)</i>). În contextul obținerii de probe în cadrul procedurilor penale, prelevarea unei probe de sânge și salivă împotriva voinței unui suspect constituie o procedură medicală obligatorie care, chiar dacă are o importanță minoră,

	trebuie, prin urmare, să fie considerată o ingerință în dreptul său la viață privată (<i>Jalloh împotriva Germaniei [GC], § 70; Schmidt împotriva Germaniei (dec.)</i>). Cu toate acestea, Convenția nu interzice, ca atare, recurgerea la o astfel de procedură pentru a obține probe privind implicarea unui suspect în comiterea unei infracțiuni (<i>Jalloh împotriva Germaniei [GC], § 70</i>). Iar, în cauza <i>Caruana contra Maltei</i>, Curtea a considerat că prelevarea unui tampon bucal nu este interzisă apriori pentru obținerea probelor legate de comiterea unei infracțiuni chiar și atunci când subiectul testului nu este infractorul, ci un martor relevant.
Problematica asigurării respectării procedurii de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant	Potrivit principiului promptitudinii, consacrat în Regulament subiecții responsabili de identificarea, înregistrarea, raportarea și investigarea cazurilor de tortură, tratament inuman sau degradant urmează să reacționeze rapid la plângerile și informațiile prin care sunt sesizate asemenea fapte, de a efectua în cel mai scurt timp toate acțiunile necesare în vederea investigării circumstanțelor cazului pentru identificarea și sancționarea persoanelor vinovate. Avocatul Poporului (Ombudsmanul) consideră că, în virtutea atribuțiilor de combatere a torturii, tratamentului inuman sau degradant procurorul la fel trebuie să acționeze rapid la orice informație care conține pretinse acte de tortură și să nu admită tergiversarea investigării acestor fapte și dispariția sau distrugerea probelor. Or, reacționarea cu promptitudine este necesară din momentul în care a devenit cunoscută o informație despre un caz de tortură, tratament inuman sau degradant, îndeosebi la faza inițială a acestor investigații. În speță, am constatat că deși procurorul era prezent și a cunoscut despre faptele date, nu a întreprins nici o acțiune în vederea pornirii procesului penal, înregistrării plângerii victimei sau alte acțiuni în vederea investigării prompte a pretinsului act de tortură, dar s-a limitat la un raport scris, datat cu 07 februarie 2024. În aceeași ordine de idei, Ombudsmanul observă că agenții de poliție preferă să raporteze doar strict cu privire la incident și acțiunile acestora pentru a combate fenomenul. Totuși, există deficiențe la capitolul înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. Deși, în speță, rapoartele agenților de poliție sunt considerate a fi întocmite în termen, cu regret la procuror au ajuns abia peste 7 zile de la comiterea pretinsei fapte, ceea ce poate afecta grav eficacitatea investigațiilor. Avocatul Poporului (Ombudsmanul) susține ideea și încurajează organele de forță ca informația despre pretinse acte de tortură, tratament inuman sau degradant să fie raportată procurorului imediat, dar nu mai târziu de 24 ore, așa cum prevede expres Regulamentul. Altfel spus, rapoartele angajaților poliției trebuie să ajungă la procuror în interiorul termenului de 24 ore de la eveniment, ca acesta să dispună imediat investigarea

	cazului și neadmiterea deteriorării probelor. De asemenea, potrivit informației prezentate de către IP Ialoveni, angajații poliției nu au depus rapoarte referitoare la cazul, deși pct.7) din Regulament obligă polițiștii <i>să anunțe procurorul ori de câte ori află despre orice informație referitoare la maltratări admise de către persoanele publice sau care acționează cu titlu oficial, când persoana reclamă că a fost supus torturii, tratamentelor inumane sau degradante.</i> Aceste deficiențe denotă clar că în sistemul polițienesc persistă problematica identificării, înregistrării și raportării pretinselor fapte de tortură, tratament inuman sau degradant, fie din insuficiența instruirii angajaților poliției, fie că acestea sunt cazuri intenționate comise cu scopul de a mușamaliza anumite fapte ce pot fi calificate drept tortură/rele tratamente. În altă ordine de idei, Ombudsmanul reamintește că CML, de asemenea, are obligația de a notifica în scris organele procuraturii despre orice persoană adusă de poliție, alte instituții publice și private ce exercită funcții publice, asupra căreia a fost aplicată forța fizică, mijloacele speciale sau arma de foc, la care sunt depistate leziuni corporale obținute în instituție urmare a acțiunilor/ inacțiunilor agenților publici sau incidente grave, inclusiv cu titlul de mecanism de protecție al angajaților. Această formă de raportare trebuie realizată și către Oficiul Avocatului Poporului cu titlu de informare și mecanism suplimentar de protecție al angajaților CML. Informația prezentată la orice etapă trebuie să fie cât mai obiectivă și reală. Or, neînregistrarea, neraportarea sau înregistrarea și raportarea tardivă despre existența cazurilor de tortură, tratament inuman sau degradant, poate avea repercusiuni negative asupra eficacității investigațiilor ce urmează a fi realizate. Respectiv, aceste acțiuni tardive sau inacțiuni au efecte negative asupra urmăririi penale care se desfășoară în continuare, când devine mai complicată administrarea probelor, ceea ce duce la tergiversarea cazului. O altă omisiune, în acest caz, este și lipsa anchetei de serviciu, care urma să fie dispusă pentru stabilirea circumstanțelor care au avut loc, cauzelor și condițiilor care au generat presupusa faptă, conduita persoanelor implicate. Pe lângă, asigurarea unei investigații prompte și obiective, ancheta de serviciu mai are scopul de a identifica garanțiile de protecție a angajaților, care urmau a fi asigurate prin actul administrativ, prin care angajații BPDS „Fulger” au fost implicați în realizarea acestei „misiuni”. Orice nereguli în desfășurarea anchetei, care subminează posibilitatea de a stabili circumstanțele cauzei sau identitatea persoanei sau a persoanelor responsabile, riscă să contravină normei impuse privind eficiența³¹, ceea ce evident nu a fost respectat în cazul dat. Referitor la neregulile și deficiențele constatate la efectuarea anchetelor de serviciu
--	---

³¹ CoEDO, Cauza Cioran și alții împotriva României, definitivă la 27.04.2015, pct.118-120.

	de către IGP, Avocatul Poporului a atenționat și în rapoartele sale speciale anterioare.³² În acest sens, Avocatul Poporului (Ombudsmanul) reamintește IGP-ului despre obligația de a iniția și desfășura o ancheta de serviciu eficientă de fiecare dată când persoanele care activează în această instituție se pretinde că a au comis fapte de tortură, tratament inuman sau degradant, iar în scopul asigurării obiectivității și transparenței urmează să decidă asupra oportunității delegării atribuțiilor privind demararea și investigarea anchetelor de serviciu asupra acțiunilor/inacțiunilor angajaților poliției - Direcției Inspectare Efectiv a IGP.
Problematica asigurării respectării drepturilor expertizaților	Legea nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar conține un șir de garanții pentru persoanele expertizate, dar și mecanisme de protecție pentru experții judiciari. Avocatul Poporului (Ombudsmanul) recomandă CML și experților judiciari ori de câte ori există situații de imixtiune/presiune în activitatea lor sau pericol de încălcare a drepturilor omului să nu recurgă la efectuarea anumitor acțiuni sau, după caz, să suspende procedura de până la disponibilitatea persoanei de a intra în contact cu expertul, atitudine care, după părerea noastră, urma să fie luată și în cazul examinat. În general, în lipsa unui regulament și proceduri clare de prelevare silită a probelor biologice, va exista riscul încălcării drepturilor expertizatului atâta timp cât nu este clar cum poate fi efectuată această procedură, iar prin implicarea altor persoane terțe, poate afecta independența expertului judiciar și respectiv rezultatul expertizei. Totuși, CML susține că prelevarea forțată nu presupune aplicarea forței fizice, doar se limitează dreptul persoanei de a-și exprima consimțământul asupra prelevării probelor biologice, atunci nu este clară necesitatea imobilizării forțate a expertizatului I.I. și prezența polițiștilor la prelevarea probelor biologice. Or, poate anume prezența persoanelor „neautorizate” la efectuarea acțiunii respective și lipsa apărătorului au constituit cauza agresivității lui I.I., iar expertul judiciar, inclusiv conducerea CML trebuiau să prevadă și să excludă aceste circumstanțe, care de fapt au făcut imposibil procesul de prelevare a probelor biologice. În acest sens, CML trebuie să adopte metodologii clare, proceduri operaționale standard care să reglementeze modalitatea colectării silită a probelor biologice, protecția experților judiciari și/sau a expertizatului, necesitatea implicării altor persoane, dar și procedeele nonviolente prin care pot fi prelevate probe biologice. Ombudsmanul este de părerea că chiar și atunci când se impune necesitatea efectuării unei acțiuni silită,

³² A se vedea:

<https://ombudsman.md/post-document/raport-special-deces-dubios-al-unei-persoane-drog-dependente-retinute-de-angajatii-politiei-municipiului-chisinau/> pag.17-18

<https://ombudsman.md/post-document/aplicarea-armei-de-foc-asupra-unui-mijloc-de-transport-de-catre-agentii-de-politie-la-ialoveni-2/> pag.14-15

	autoritățile trebuie să întreprindă toate măsurile, primordial cele cu caracter nonviolent, pentru a nu dăuna nejustificat persoanei și în toate cazurile să asigure respectarea tuturor drepturilor persoanei, inclusiv împotriva maltratării. Avocatul Poporului (Ombudsmanul) dezaprobă orice atac asupra experților judiciari sau imixtiune în activitatea Centrului de Medicină Legală și susține independența experților judiciari față de părțile procesului. Or, potrivit legii activitatea de expertiză judiciară se desfășurează fără nici o imixtiune. Totodată, respectarea drepturilor și libertăților persoanei, în deosebi a expertizatului, trebuie să constituie o prioritate majoră în procesul efectuării expertizei, mai ales în cazul când se impune necesitatea prelevării probelor biologice prin metode invazive. În altă ordine de idei, constatăm că raportul de expertiză judiciară o dată fiind întocmit de către expert(i) este mai mult timp reținut în secretariatul instituției și nu este prezentat imediat ordonatorului ³³. În acest sens, CML ar trebui să aibă un mecanism clar de informare a ordonatorilor despre finalitatea executării raportului de expertiză judiciară, astfel încât să nu admită ridicarea acestuia în decurs de 30 zile de la întocmire, ceea ce poate duce la tergiversarea procesului penal. La fel, textul raportului de expertiză judiciară conține informații despre declarațiile lui I.I. date în calitate de victimă, în calitate de parte vătămată, rapoartele procurorului și a polițiștilor referitor la caz, alte informații despre fapta săvârșită și informațiile obținute de la expertizat în timpul examenului psihiatric clinic și examenului psihologic. Ombudsmanul consideră că dubla intervievare a victimei asupra faptei care a fost săvârșită în privința lui îl face să re trăiască același emoții și dureri pe care le-a suportat în momentul săvârșirii infracțiunii, de aceea recomandă autorităților să evite audierea/intervievarea repetată a victimelor torturii în măsura în care acest lucru este posibil, pentru a nu admite revictimizarea expertizatului. Or, scopul expertizei este de a stabili prejudiciu fizic și moral care i-a fost cauzat victimei, dar nu, de fapt, ce s-a întâmplat sau dacă acesta spune adevărul. Un alt aspect ce ridică semne de întrebări privind imparțialitatea, dubla loialitate și un potențial conflict de interese din partea experților CML, se observă în cadrul celor trei procese de: prelevare forțată; examinare medico-legală și examinare psihiatrico-psihologică. Toate aceste acțiuni procesuale au fost dispuse instituției în care <i>ar fi avut loc actul de tortură</i>. Ombudsmanul observă că ordonatorul expertizelor nu a ținut cont de aceste aspecte destul de importante pentru un proces penal eficient. Mai mult, nici CML nu și-a declarat abținere.
--	---

³³ A se vedea pct.53) din raport.

Urmare a constatărilor grupului de lucru și a procesului de examinare a sesizării *ex-officio*, conducându-mă de prevederile art. 59/1 Constituția R. Moldova; alin.(1) și (2) art.24 din Legea nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul):

RECOMAND:

Procuraturii Generale a R. Moldova:

1. Să ia act de constatările Raportului special și să decidă pe intern cu privire la măsurile ce urmează a fi realizate pentru a remedia omisiunile indicate.
2. Să examineze oportunitatea reluării urmăririi penale pe cazul din speță cu investigarea promptă, corectă, echitabilă, cu atragerea la răspundere penală a subiecților speciali implicați și reprezentarea victimei torturii în instanța de judecată, inclusiv reabilitarea acesteia.
3. Să elaboreze metodologii/regulamente/proceduri operaționale standard care să reglementeze intervenția angajaților poliției în cazurile de executare silită a prelevării de probe biologice/ altele a unor măsuri/acțiuni judiciare dispuse de către organul de urmărire penală și/sau procuror
4. Să dispună printr-o circulară sau alt canal de comunicare tuturor procurorilor cu privire la interdicția aplicării torturii în cadrul procesului penal de către procurori.
5. Să creeze o practică uniformă de documentare a cazurilor ce conțin alegații de tortură sau rele tratamente.
6. Să examineze oportunitatea de intervenție imediată a procurorului, în deosebi în cazuri de rezonanță sporită, din momentul în care a intrat în posesia unei informații ce conține alegații de tortură/rele tratamente pentru a dispune acțiunile de urmărire penală necesare conform art.6 din Legea nr.3/2016 cu privire la procuratură.
7. Să asigure efectuarea urmăririi penale pe cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant în termeni rezonabili și să nu admită tergiversarea nejustificată a investigațiilor.
8. Să asigure respectarea drepturilor tuturor participanților la proces, inclusiv dreptul la apărare la orice etapă a procesului penal.
9. Să fortifice independența procurorilor responsabili cu investigarea presupuselor acte de tortură/rele tratamente.

Ministerului Afacerilor Interne al R. Moldova:

1. Să elaboreze metodologii/regulamente/proceduri operaționale standard care să reglementeze intervenția angajaților poliției în cazurile de executare silită a prelevării de probe biologice/ altele a unor măsuri/acțiuni judiciare dispuse de către organul de urmărire penală și/sau procuror;
2. Să asigure formarea continuă (teoretico-practică) a angajaților din subordine în vederea sporirii cunoștințelor și capacităților de intervenție, în contextul cazului examinat, dar și a altor evenimente care au avut loc/vor avea loc;
3. Să asigure informarea Avocatului Poporului, de către subdiviziunile din subordine, despre toate cazurile ce conțin alegații de tortură/rele tratamente, inclusiv aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armei de foc de către angajații poliției (indiferent de consecințele survenite), precum și despre toate situațiile de atac și maltratare a angajaților poliției din partea persoanelor cu care intră în contact;
4. Să asigure și să monitorizeze implementarea de către instituțiile din subordine a recomandărilor înaintate de Avocatul Poporului cu informarea despre nivelul de implementare a acestora **în termen de 45 zile.**

Inspectoratul General al Poliției

Brigăzii de Poliție cu Destinație Specială „Fulger”,

Inspectoratul de Poliție Ialoveni

1. Să dispună printr-o circulară despre obligația absolută a tuturor angajaților poliției de a respecta cu strictețe a prevederilor al.2, art.4 a Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului cu informarea OAP despre conținutul circularei, nr de ieșire a acesteia în termen de 10 zile;
2. Să elaboreze un model unic, tip standardizat al Raportului angajatului poliției privind aplicarea forței fizice, a armei de foc în exercițiul funcțiunii cu titlul de obligatoriu. Acest document trebuie consultat cu Procuratura Generală și Avocatul Poporului;
3. Să dispună Direcției Inspectare Efectiv a IGP / altei subdiviziuni cu competența respectivă să verifice mecanismul de evidență, înregistrare și raportare de către angajații poliției a aplicării forței fizice, mijloacelor speciale și a armei de foc în toate unitățile poliției, după caz, să sprijine angajații poliției în documentare corectă a acestui proces. Instituțiile menționate în Raportul special – urmează să fie primele supuse acestor verificări.
4. Să instruiască continuu angajații poliției privind modul de intervenție, limitele aplicării forței fizice, a mijloacelor speciale și armelor de foc, și interdicției aplicării torturii, a toleranței zero față de actele de tortură, tratament inuman sau degradant, precum și despre modul de înregistrare și raportare;
5. Să înregistreze în Registrul de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor, declarațiilor sau altor informații despre pretinse fapte de tortură, tratament inuman sau degradant toate informațiile care le devin cunoscute, inclusiv despre aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale sau a armelor de foc;
6. Să întocmească rapoarte detaliate despre toate cazurile ce conțin pretinse fapte de tortură, tratament inuman sau degradant, inclusiv în cazul aplicării forței fizice, a mijloacelor speciale sau a armelor de foc și să asigure informarea procurorului imediat, dar nu mai târziu de 24-48 de ore de la petrecerea evenimentului;
7. **Să raporteze Avocatului Poporului despre toate cazurile de aplicare a forței fizice și a armei de foc de către angajații poliției (indiferent de consecințele survenite), precum și despre toate situațiile de atac și maltratare a angajaților poliției din partea persoanelor cu care intră în contact în termen de 24-48 ore de la caz, la adresa: secretariat@ombudsman.md;**
8. Să inițieze anchetă de serviciu în fiecare caz unde se pretinde comiterea faptelor de tortură de către angajații poliției, iar despre rezultatele obținute să informeze procurorul și Avocatul Poporului pentru a dispune în limitele competenței;
9. Să dispună cu privire la oportunitatea delegării atribuțiilor privind demararea și investigarea anchetelor de serviciu asupra acțiunilor/ inacțiunilor poliției - Direcției Inspectare Efectiv a IGP, în special în cazurile de tortură, rele tratamente, rezonanță, uz de armă, etc - în vederea sporirii obiectivității, imparțialității și transparenței acestora;
10. Să aducă la cunoștința efectivului poliției constatările prezentului Raport special;
11. Să informeze Avocatul Poporului despre nivelul de implementare a recomandărilor respective **în termen de 30 zile.**

Centrului de Medicină Legală:

1. Să elaboreze metodologii/ regulamente privind modalitatea de efectuare a actelor preparatorii expertizelor judiciare cu implicarea expertizaților, inclusiv în cazurile de prelevare forțată a probelor biologice.
2. Să se abțină de la efectuarea anumitor acțiuni sau să suspende o anumită activitate în procesul efectuării expertizelor judiciare, dacă există riscul încălcării dreptului expertizatului sau alt pericol ce ar influența negativ activitatea expertului judiciar sau rezultatul constatărilor.
3. Să informeze în format electronic, Avocatul Poporului despre persoanele aduse de poliție, alte instituții publice și private ce exercită funcții publice, asupra căreia a fost aplicată forța fizică, mijloacele speciale sau arma de foc, persoane la care sunt depistate leziuni corporale obținute în instituție urmare a acțiunilor/inacțiunilor agenților publici sau alte informații ce conțin preținse acte de tortură, tratament inuman sau degradant, inclusiv cu titlul de mecanism de protecție al experților judiciari.
4. Să asigure examinarea expertizatului imediat din momentul înregistrării ordonanței/ cererii de efectuare a expertizei psihitrico-psihologice.
5. Să elaboreze un mecanism prin care să fie informat ordonatorul despre întocmirea raportului de expertiză judiciară și să îl elibereze imediat din momentul executării.
6. Să informeze Avocatul Poporului despre nivelul de implementare a recomandărilor respective **în termen de 30 zile.**

Raportul special este plasat pe pagina web a instituției.

avocatul
poporului
OMBUDSMAN